

**КООРДИНАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ТА СТВОРЕННЯ
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ
ПОСТКОНФЛІКТНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНУ**

У статті сформульована проблема координації процесів забезпечення інтелектуального капіталу підприємства та створення об'єднаних територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону. Визначено передумови та проаналізовано процеси створення територіальних громад в Луганській області. Визначено необхідність координації процесів забезпечення інтелектуального капіталу підприємства та створення об'єднаних територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону.

Ключові слова: координація, інтелектуальний капітал, громада, регіон, капітал, ресурс, відтворення, організація, активність.

R.A. GALGASH, I.P. TOPUKH, Y.Y. BILOUS
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

**COORDINATION OF PROCESSES, WHICH SUPPORT ENTERPRISES'
INTELLECTUAL CAPITAL AND CREATION OF UNITED TERRITORIAL
COMMUNITIES UNDER CONDITIONS OF POST CONFLICT TRANSFORMATION OF
THE REGION**

The problem of coordination of processes, which support enterprises' intellectual capital and creation of united territorial communities under conditions of post conflict transformation of the region, has been formulated in the article. The preconditions of creation of territorial communities in the Luhansk region have been identified, and the processes of territorial communities' creation have been analyzed. The necessity of coordination of processes, which support enterprises' intellectual capital and creation of united territorial communities under conditions of post conflict transformation of the region, has been determined.

Keywords: coordination, intellectual capital, community, region, capital, resource, reproduction, organization, activity.

Постановка проблеми. На територіях постконфліктної трансформації питання існування та розвитку є найважливішим напрямом досліджень, який в цілому є вирішальним фактором національної безпеки та розвитку України. Розвиток регіонів в умовах постконфліктної трансформації можливий лише на

основі комплексного та системного вирішення широкого кола питань соціальної, економічної та організаційної проблематики. Розробка та впровадження в Луганській області стратегії сталого розвитку можливе лише на основі формування комплексного організаційно-економічного забезпечення системи регіонального управління та розробки дієвих механізмів розвитку інтелектуального капіталу. При цьому домінантою в становленні моделі сталого розвитку регіонів в умовах постконфліктної трансформації повинні ставати інноваційні процеси, наукові знання, нові технології. Активізація інноваційної діяльності регіонів в умовах постконфліктної трансформації потребує якісно нової організації взаємозв'язків і взаємодії між усіма учасниками процесу регіонального управління. Впровадження дієвої системи управління інтелектуальним капіталом підвищує конкурентоспроможність та економічну ефективність завдяки забезпеченню належної уваги до інтересів інвесторів, керівництва та інших учасників управлінських відносин; фінансової прозорості, запровадженню правил ефективного менеджменту та контролю. Актуальною для регіонів в умовах постконфліктної трансформації є і завдання з обґрунтування та впровадження дієвих механізмів розвитку інтелектуального капіталу та розробки результативного інструментарію відновлення та збереження наукового і кадрового потенціалу Луганської області. Лише за досягнення означених завдань можливий сталий розвиток регіону в умовах постконфліктної трансформації. Саме тому, координація процесів забезпечення інтелектуального капіталу підприємств та створення об'єднаних територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону є вельми актуальним та значущим.

Особливої значущості та актуальності питання відтворення інтелектуального капіталу набувають в умовах реформування системи державного та регіонального управління, децентралізації, створення в територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону. Звісно, соціально-економічний розвиток будь-якої країни значною мірою залежить від розвитку її регіонів (територій). Такого розвитку можна досягти через надання самостійності територіальним громадам щодо вирішення питань місцевого розвитку. Але питання створення територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону поки ще носять характер політичний, а організаційно-економічні механізми та інструменти управління в нових утвореннях майже не розглядаються. Тому, такий напрям наукових розвідок, як

відтворення інтелектуального капіталу в умовах постконфліктної трансформації регіону є нині вельми актуальним та значущим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання інтелектуального капіталу в управлінні інноваційною діяльністю підприємства як засіб підвищення результативності інноваційної діяльності та основа інноваційного розвитку підприємств регіону потребує насамперед дослідження існуючих тенденцій в сфері формування та використання ресурсів та резервів для інтенсифікації інноваційної діяльності, аналізу об'єктивних передумов використання інтелектуального капіталу в світі та в Україні.

Вже аксіомою вважається що в розвинутих країнах світу інноваційна діяльність є вирішальним чинником соціального і економічного розвитку. Це насамперед зумовлено тим, що економічні системи різних рівнів (включаючи підприємства) практично всіх економічно розвинених країн вступили в економіку знань, становлення та розвиток якої супроводжується процесами глобалізації, суттєвим зростанням кількості змін та ідей, трансфером технологій і конкуренції на тлі прискореного зростання обсягів і швидкості обробки і передачі інформації.

Згідно прийнятого в наукових колах розуміння, для економіки знань рушійною силою прогресу є знання, які зосереджені насамперед в «людському капіталі» [1]. При цьому людину розглядають не як фактор виробництва (праця), але у більшому ступені як його творчу основу, а розвиток такої економіки полягає у розвитку та використанні інтелектуальних здібностей людини.

Поняття «економіка знань» або «економіка, заснована на знаннях» набуло широкого розповсюдження наприкінці минулого сторіччя і це було значною мірою пов'язано зі встановленням нових пріоритетів у політиці й економіці розвинутих країн світу [1]. Вперше «економіка знань» була докладно описана у щорічній аналітичній доповіді Світового банку про економічний розвиток за 1998-1999 «Знання для розвитку» [2]. Майже одночасно Європейський союз розробив основи економічної політики для першого десятиріччя нового тисячоліття на базі концепції економіки знань: Рада Європи 2000 у Лісабоні прийняла стратегію щодо зайнятості, міжнародної конкурентоспроможності, економічних реформ та соціальної злагоди для об'єднаної Європи, відому як Лісабонська стратегія [3], де поставлено за мету зробити Європу до 2010 найбільш конкурентоспроможною і динамічною економікою знань у світі, яка

забезпечить стале економічне зростання, більше привабливих робочих місць та більшу соціальну злагоду [3]. Протягом останніх двадцяти років в світі періодично відбуваються зібрання провідних вчених економістів для вироблення спільних методологічних підходів щодо управління результативністю процесів на шляху реалізації виробленої стратегії.

Значний внесок у розвиток теорії інноваційного управління внесли вітчизняні вчені-економісти: І. Тульпа, С. Ілляшенко, О. Сумец, В. Александрова, Н. Краснокутська, І. Павленко, В. Геєць, О. Осика. Авторами вирішене велике коло питань теоретичного і методологічного характеру. Проте, не дивлячись на значну кількість робіт в області управління інноваційними процесами, багато методологічних і методичних питань цієї важливої проблеми в нових умовах господарювання ще не достатньо розроблено. Поняття інтелектуального капіталу ввів у науковий оборот Дж. Гелбрейт. У 1990-х роках завдяки роботам Т. Стюарта цей термін набув поширення. Розвиток теоретичних засад дослідження концепції інтелектуального капіталу відображення в багатьох роботах вітчизняних і зарубіжних учених. Фундаментальні аспекти цієї наукової проблеми вивчали у своїх працях Е. Брукінг, Л. Едвінсон, М. Мелоун, П. Салліван, О. Бутнік-Сіверський, А. Гапоненко, О. Грішнова, Б. Леонтєв, В. Іноземцев, Л. Федулова, А. Чухно, І. Мойсеєнко, М. Демчишин.

В Україні питання теоретичного та концептуального обґрунтування економіки знань, особливостей її становлення та розвитку в нашій країні вирішували такі відомі вчені як В. Геєць, Г. Григорян, М. Згуровський, Г. Задорожний, С. Ілляшенко, І. Бузько, Н. Рекова, А. Чухна та інші. Ці та інші вчені зазначають, що заснована на знаннях економіка відрізняється від попередніх суспільних формацій:

на цій стадії об'єктивоване у продуктах і послугах знання формує значну частку створюваної вартості через інтелектуалізацію технологій, зростання наукомісткості виробленої продукції та розвиток ринку інтелектуальних товарів і послуг;

внаслідок перерахованих вище причин в економіці знань діяльність, пов'язана із виробництвом, збереженням, передачею та використанням знань, набуває більш істотного значення (особлива роль належить освіті, характер і значення якої змінюються найбільше);

характерна риса економіки знань – перетворення працівників, зайнятих виробництвом, передачею і використанням знань, у домінуючу групу в загальній кількості зайнятих (деякі дослідники відносять до працівників економіки знань біля 1/3 зайнятих в економіці зокрема США) [1].

За умов формування економіки знань в основу сучасних практик стимулювання персоналу до інновацій покладено концепцію соціально-орієнтованих інновацій, потреба в яких виникла у зв'язку з об'єктивною необхідністю осмислення методології впровадження нових форм мотивації, активізації і стимулювання творчої діяльності, подолання індивідуального та групового психологічного опору нововведенням. Внаслідок цього інноваційний розвиток все більше пов'язується з впливом «м'яких» складових, зокрема активністю, ініціативністю та соціальною згуртованістю, які в сукупності підвищують здатність суб'єкта до інноваційної діяльності, висунення нових ідей, розробки та впровадження практичних механізмів їх реалізації, що мають корисний науковий, технічний, технологічний, комерційний або соціальний ефект. Саме за таких об'єктивних умов набуває актуальності та значущості інтелектуальний капітал підприємства та його використання в управлінні інноваційною діяльністю підприємства.

Формування інтелектуального капіталу відбувається в різних країнах з урахуванням особливостей функціонування та розвитку науково-інноваційної системи країни. Згодні з цього приводу з І. О. Кондауровою, яка у своїх дослідженнях показала, що важливе місце у функціонуванні науково-інноваційної системи займають системи науково-технічної інформації, інформаційного забезпечення інноваційної діяльності на основі інформаційно-комунікаційних технологій, створення електронного середовища для діяльності бізнесу і держави, використання мережі Internet [4]. Звісно, ключова роль у формуванні науково-інноваційної системи належить державі, яка встановлює правила її функціонування, а також забезпечує необхідну ресурсну підтримку, включаючи фінансування. В світі виразно виявляється тенденція зростання масштабів фінансування наукових досліджень і розробок: наукомісткість ВВП в ЄС складає майже 2%, у США – 2,59 %, у Японії – 3,15 %, лідерами за наукомісткістю ВВП є Швеція – 4,3 % і Фінляндія – 3,5 % [5].

На функціонування науково-інноваційної системи активно впливає підприємницьке середовище, зокрема, аналіз інноваційних процесів в розвинених країнах показує, що більш високий рівень інноваційної активності

спостерігається в сфері великого бізнесу. У країнах ЄС 80% великих підприємств і лише третина малих підприємств можна віднести до інноваційно активних. В результаті державного стимулювання в даний час підприємницький сектор забезпечує велику частину внутрішніх витрат на дослідження і розробки: 56 % – в ЄС, 63 % – в США, 74 % – в Японії. У країнах ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку) частка витрат корпорацій в загальному обсязі національних досліджень і розробок в середньому наближається до 70 %. Частка зайнятих у високотехнологічному бізнесі ЄС складає в промисловості – 7 %, у сфері послуг – 3,5 %. Продуктивність праці у секторі високих технологій майже в 1,5 рази вище, ніж в середньому у промисловості. Лідерами в розвитку високотехнологічного виробництва є Німеччина (11 % зайнятих) і Словенія (8,9 % зайнятих), а у сфері високотехнологічних послуг – Швеція (4,9 % зайнятих) і Фінляндія (4,7 % зайнятих) [5].

Дослідження вітчизняної системи місцевого самоврядування ведуться в різних напрямках. Зокрема, становлення та розвиток місцевого самоврядування вивчають В. Заблоцький, І. Козюра, В. Пархоменко, А. Ткачук. За роки становлення місцевого самоврядування в Україні основними проблемами його розвитку науковці і практики називають відсутність достатнього фінансування та нечіткість формулювання повноважень [14,15]. На нашу думку, реформування системи місцевого самоврядування повинне здійснюватися на основі розробки та наукового обґрунтування результативного організаційно-економічного механізму управління територіальними громадами в регіоні, відсутність якого збільшує кількість конфліктів на місцевому рівні

Метою статті є постановка проблеми координації процесів забезпечення інтелектуального капіталу підприємств та створення об'єднаних територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Координація процесів забезпечення інтелектуального капіталу підприємств та створення об'єднаних територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону можлива лише на основі аналізу цих процесів, які є різними за об'єктами та за рівнями управління.

Процес створення об'єднаних територіальних громад відбувається на рівні регіональної системи управління в межах реформи місцевого самоврядування. Згідно з чинним законодавством носієм права на місцеве

самоврядування в Україні виступає територіальна громада [12]. Відповідно до Конституції України місцеве самоврядування може здійснюватися територіальною громадою як самостійно, так і через органи місцевого самоврядування [13]. Саме тому основне призначення територіальної громади полягає в забезпеченні життєдіяльності певної території або прямо (самостійно), або опосередковано (через органи місцевого самоврядування).

Поняття «територіальна громада» у своєму розвитку набувало різних трактувань. Кожен автор по-різному розкривав сутність поняття територіальної громади. Зокрема, О. В. Батанов надав таке визначення поняття територіальної громади: територіальна громада – це первинний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з фізичних осіб – жителів (громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, біженців, вимушених переселенців), що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані індивідуальними територіальними зв'язками системного характеру [16]. Нормативне визначення надано в ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»: територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, що мають єдиний адміністративний центр, сільську раду [12]. Територіальна громада – спільнота мешканців, жителів населених пунктів (сіл, селищ, міст), об'єднана загальними інтересами власного життєзабезпечення, самостійного, в межах законів вирішення питань місцевого значення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування [17]. Проаналізувавши різні визначення поняття територіальної громади, можна погодитись з О. Шаповаловим, який стверджує, що територіальна громада в Україні є базовим суспільствоутворювальним елементом, основним стрижнем місцевого самоврядування. Від її якісних характеристик, дієвості, здатності вирішувати питання місцевого значення залежить загальний поступ суспільства, держави [18].

На жаль, нині існує ціла низка проблем, що потребують вирішення, зокрема проблема фінансування розвитку територіальних громад, сіл, селищ і

міст сьогодні виходять на перший план. Аналізуючи розвиток місцевого самоврядування як передумову організації активної територіальної громади І. Гончаренко зазначив, що одним із недоліків останньої є те, що вона не є цілісним об'єднанням та не має спільних чітко визначених інтересів [19]. Незважаючи на широке коло прав, які закріплені за територіальною громадою, її безпосередня участь у суспільно-політичному житті, контроль за органами місцевого самоврядування обмежуються переважно виборчими функціями: формування виборних органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад); обрання виборних посадових осіб місцевого самоврядування (сільського, селищного, міського голови). Однак вибори не гарантують повноцінного контролю громади за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування [20].

Основними законами, що регламентують здійснення місцевого самоврядування, тобто права територіальних громад – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення є Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» (від 21 травня 1997 р.), «Про місцеві державні адміністрації» (від 9 квітня 1999 р.) і «Про органи самоорганізації населення» (від 11 липня 2001 р.). Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 року, №333). Закон України «Про засади державної регіональної політики» (від 5 лютого 2015 року, №156-VIII). Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (від 5 лютого 2015 року, №157-VIII). Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (від 17 червня 2014 року). Методика формування спроможних територіальних громад (Постанова КМУ від 8 квітня 2015 року) – [12, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27].

В цілому майже всі дослідники та практики згодні, що для ефективного впровадження національних реформ на місцевому рівні потрібна організаційна, методична та технічна допомога як в загальних питаннях ефективного управління та планування власного розвитку, так і в окремих, специфічних галузях. Володіння, користування та розпорядження місцевими ресурсами створить економічне підґрунтя для розвитку територіальних громад, та стимулюватиме до ефективного управління. Варіантом системи державного управління для України обрано надання широких повноважень органам

місцевого самоврядування щодо територіального розвитку, а місцевим державним адміністраціям надання виключно контрольних-наглядових функцій.

Стосовно практичних шагів щодо створення територіальних громад, розглянемо як приклад цей процес в Донецькій та Луганській областях, де, не дивлячись на складну соціально-економічну ситуацію, цей процес все ж таки відбувається. В Донецькій області на сьогодні створено чотири територіальні громади: *Краснолиманська* (Краснолиманська міська, Ямпільська, Дробішевська, Кіровська, Новоселівська, Ярівська селищні, Рубцівська, Коровоярська, Яцьківська, Рідкодубівська, Шандриголівська, Криволуцька, Тернівська сільські ради), *Миколаївська* (Миколаївська міська, Райгородоцька селищна, Рай-Олександрівська, Малинівська сільські рада), *Октябрська* (Октябрська, Никанорівська, Новоторецька сільські ради), *Черкаська* (Черкаська, Олександрівська, Привільська, Прелесненська сільські ради). В Луганській області створено лише дві об'єднані територіальні громади, а саме: *Білокуракинська* (Білокуракинська селищна, Нещеретівська, Бунчуківська, Олександропільська, Лизинська, Олексіївська, Курячівська, Дем'янівська сільські ради) та *Новопсковська* (Новопсковська селищна, Осинівська сільська ради). Наразі у Старобільському районі створено Чмирівську об'єднану територіальну громаду, до якої увійшли села Чмирівка, Бутове та Вишневе. Відповідно до частини восьмої статті 7 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» Луганська облдержадміністрація звернулася до Центральної виборчої комісії щодо перших виборів депутатів сільської ради Чмирівської об'єднаної територіальної громади та Чмирівського сільського голови.

Ще в двох об'єднаних територіальних громадах Луганської області – Новоайдарській та Щастинській, перші вибори на теперішній час не призначені.

Питанню створення територіальних громад в Луганській області приділено значну увагу в актуалізованій «Стратегії розвитку Луганської області до 2020 року» [28], де окреслені виклики та завдання, що постануть перед новоствореними територіальними громадами. В документі чітко визначено, що вкрай важливо надати органам місцевого самоврядування в Луганській області більшу самостійність, але діяти вони повинні в рамках закону і нести відповідальність за свою діяльність.

За результатами аналізу нормативних документів та реальних процесів створення територіальних громад в Донецькій та Луганській областях слід зазначити, що поряд зі значними позитивними досягненнями в цьому питанні, створення територіальних громад в регіонах поки ще носять характер політичний та декларативний, а організаційно-економічні механізми та інструменти управління в нових утвореннях майже не розглядаються. Одним з практичних напрямів досліджень в цій галузі є пошук шляхів відтворення інтелектуального капіталу в умовах створення територіальних громад в регіоні.

Процес забезпечення інтелектуального капіталу підприємств відбувається на рівні окремих підприємств різних форм власності та регіональних кластерів. Аналіз сучасних об'єктивних передумов та тенденцій використання інтелектуального капіталу в управлінні інноваційною діяльністю підприємств свідчить про негативні тенденції які намітилися протягом останніх років в Україні щодо використанні інтелектуального капіталу підприємств. Низьке місце України в світових рейтингах свідчить про недостатньо результативне використання інтелектуального капіталу підприємств, регіонів та країни в цілому, що в сукупності впливає і на впровадження інновацій та характеристику інноваційності нашої країни. Особливо ці проблеми є насущними в умовах постконфліктної трансформації регіонів для яких інноваційні процеси, наукові знання, нові технології є питанням виживання.

Об'єктивні передумови використання інтелектуального капіталу в управлінні інноваційною діяльністю підприємств свідчать, що у провідних країнах інноваційна діяльність є вирішальним чинником їхнього соціального і економічного розвитку. В основу сучасних практик стимулювання персоналу до інновацій покладено концепцію соціально-орієнтованих інновацій, потреба в яких виникла у зв'язку з об'єктивною необхідністю осмислення методології впровадження нових форм мотивації, активізації і стимулювання творчої діяльності, подолання індивідуального та групового психологічного опору нововведенням. Внаслідок цього інноваційний розвиток підприємств все більше пов'язується з впливом "м'яких" складових, зокрема активністю, ініціативністю та соціальною згуртованістю персоналу підприємства, які в сукупності підвищують здатність суб'єкта до інноваційної діяльності, висунення нових ідей, розробки та впровадження практичних механізмів їх реалізації, що мають корисний науковий, технічний, технологічний, комерційний або соціальний ефект.

На сучасному етапі розвитку суспільства об'єктивно змінилася роль процесів формування та використання капіталу в розвитку підприємства, та, навіть, саме розуміння поняття "капітал". На зміну традиційному уявленню про капітал як фінансові ресурси підприємства та "тверді" складові його діяльності (обладнання, технології тощо), приходять достатньо узагальнююче поняття, яке характеризує всю сукупність факторів виробництва та умов діяльності, які впливають на розвиток підприємства: соціальні, інформаційні, комунікаційні, емоційні, інтелектуальні ресурси. Саме за таких об'єктивних умов набуває актуальності дослідження нематеріальних факторів виробництва та розвитку підприємств, до яких віднесено інтелектуальний капітал підприємства, отримують значущості способи та підходи до формування та використання інтелектуального капіталу в управлінні інноваційною діяльністю підприємства.

Аналіз теоретичних передумов використання інтелектуального капіталу в управлінні інноваційною діяльністю підприємства показав, що інтелектуальний капітал є невід'ємною складовою інноваційного розвитку підприємств та зростання національного багатства країни. Поняття "інтелектуальний капітал підприємства" з моменту свого обґрунтування та введення в наукову дискусію Дж. Гелбрейтом, отримало багато трактувань. Узагальнення поглядів вчених та існуючих визначень поняття "інтелектуальний капітал підприємства" дало змогу виявити сучасні наукові підходи, в межах яких "інтелектуальний капітал підприємства" розглядається як: сукупність цінностей (нематеріальних активів, інтелектуальних ресурсів і здатностей до їх реалізації, наявних у підприємства інтелектуальних активів, авансованої інтелектуальної власності, інтелектуальні здатності людей); процес (конвертовані в прибуток знання, здатності до відтворення, можливості залучення інтелектуального капіталу в процес кругообігу, інтелектуальна праця та інтелектуальні здатності людей); результат ("колективний мозок", що акумулює наукові й повсякденні знання працівників, інтелектуальну власність і накопичений досвід, інформаційні мережі й імідж); відносини (економічні відносини, які виникають з приводу формування, використання та відтворення інтелектуальних ресурсів та інтелектуальних продуктів, система відносин різних економічних суб'єктів з приводу раціонального, стійкого відтворення на основі прогресивного розвитку науки, спілкування й організаційна структура).

Координація процесів забезпечення інтелектуального капіталу підприємств та створення об'єднаних територіальних громад в умовах

постконфліктної трансформації регіону вимагає створення дієвих організаційно-економічних механізмів та інструментів управління інтелектуальним капіталом. Створення громад повинне носити не формальний та декларативний характер, а здійснюватися на основі активності та ініціативи в самій громаді. З цього приводу деякі вчені та практики зазначають, що «формування дієздатної громади з активною позицією щодо реалізації державної політики на місцевому рівні є складовою частиною реформування системи місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі. Волонтерський рух, який останнім часом активізувався в Україні, довів, що українці є небайдужими до того, що відбувається навколо та в державі в цілому. Це є гарним підґрунтям для подальшого становлення територіальних громад, їх саморозвитку та самоорганізації» [29]. Метою реформи місцевого самоврядування є, передусім, забезпечення його спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів [30].

Для проведення насправді добровільного об'єднання територіальних громад недостатньо пробувати зверху нав'язувати методики або плани. Адже такий радянський підхід до примусової колективізації не забезпечить якісних реформ. Першочергово потрібно активізувати і реанімувати механізми місцевої демократії та самоорганізації населення. Без можливості затвердження відповідного рішення самими людьми на місцевих референдумах чи безпосередньої участі населення в ініціюванні та обговоренні цих питань такі об'єднання залишатимуться черговою фасадною реформою, яка не приживеться до сільських, селищних і міських громад [31].

Вирівнювання якості життя людей у містах та селах – одна з найважливіших цілей децентралізації. Ще один важливий її аспект – пробудження ініціативи на місцях, громадської активності, розуміння, що ти особисто можеш впливати на життя своєї об'єднаної громади. Головне – не кошти, а людський капітал, уміння його організувати, вибудувати програму розвитку територіальної громади [32].

Висновки. Сталий розвиток регіону цілком залежить від наявності та результативного використання інтелектуального капіталу. Нині процеси відновлення та відтворення інтелектуального капіталу відбуваються в умовах децентралізації та створення нової системи державного управління в регіонах.

Інтелектуальний капітал та інноваційна діяльність сприяє довготривалому існуванню регіонів, підвищенню їхньої конкурентоспроможності на національному та світовому рівнях економіки. Вельми різноманітними є напрями інноваційної діяльності, зокрема це технологія виробництва, організація управління та матеріально-технічного постачання, збуту, маркетингу, фінансового та кадрового забезпечення. В умовах глобалізації, зростання конкуренції, збільшення рівня інновативності та наукоємкості виробництва інноваційно змінюється і розуміння процесів формування та використання факторів виробництва, зокрема капіталу. Координація процесів забезпечення інтелектуального капіталу підприємств та створення об'єднаних територіальних громад в умовах постконфліктної трансформації регіону вимагає створення дієвих організаційно-економічних механізмів та інструментів управління інтелектуальним капіталом на різних рівнях.

Література

1. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18730.
2. Програмні засади розбудови суспільства знань: світовий досвід для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/may/9.htm>.
3. Полунєєв Ю.В. Лісабонська стратегія та стратегія розвитку України / Ю.В. Полунєєв // Шляхи досягнення європейських стандартів в економічній та соціальній сферах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///E:/%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%B8/%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D1%83%D1%85/apmv_2011_97\(1\)_30.pdf](file:///E:/%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%B8/%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D1%83%D1%85/apmv_2011_97(1)_30.pdf)
4. Кондаурова І. О. Світові тенденції розвитку національних інноваційних систем в умовах економіки знань [Електронний ресурс] / І. О. Кондаурова. – Режим доступу : // <http://www.stationline.org.ua/ekonom/64/8949-svitovi-tendenci%D1%97-rozvitku-nacionalnix-innovacijnix-sistem-v-umovax-ekonomiki-znan.html>.
5. Киселев В. Н. Инновационная политика и национальные инновационные системы Канады, Великобритании, Италии, Германии и Японии / В. Н. Киселев, Д. А. Рубвальтер, О. В. Руденький // Информационно - аналитический бюллетень ЦИСМ. — 2009. — № 6, Евростат. – Режим доступу : [http // Epp.eurostat.ec.europa.eu](http://Epp.eurostat.ec.europa.eu)

6. Бутнік-Сіверський О. Б. Інтелектуальний капітал (теоретичний аспект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles>.
7. Городянська Л. В. Управління інтелектуальним капіталом і забезпечення підприємств інтелектуальними ресурсами // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №1. – С. 127-132.
8. Ілляшенко С. Сутність, структура і методичні основи оцінки інтелектуального капіталу підприємства // Економіка України. – 2008. – №11. – С. 16-26.
9. Кошулько О. П. Взаємозв'язок людського й інтелектуального капіталів для економічного піднесення підприємств / О. П. Кошулько, С. В. Сладка // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – №11. – С. 6-9.
10. Орлова Т. Интеллектуальный капитал: понятие, сущность, виды // Проблемы теории і практики управління. – 2008. – №4.– С. 109-118.
11. Терон І. В. Інтелектуальний капітал як основне джерело багатства в постіндустріальному суспільстві // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №7. – С. 90-94.
12. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
13. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%EA/96-%E2%F0>.
14. Олуйко В. Муніципальна реформа: на часі кроки вперед / В. Олуйко // Уряд. кур'єр. – 2002. – 25 груд.
15. Петришин О. В. Нормативно-правова база регіональної влади в Україні: шляхи удосконалення / О. В. Петришин, Т. В. Кучеренко // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. пр. – С. 23–33.
16. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки [Електронний ресурс] / О.В. Батанов // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – № 2 (12). – С. 51–57. – Режим доступу : http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf.
17. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю.В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.

18. Шаповалов О. Надаймо самостійності, вивільнімо динамізм та енергію / О. Шаповалов // Віче. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/147/>.

19. Гончаренко І.В. Розвиток місцевого самоврядування як передумова організації активної територіально громади/І.В.Гончаренко// Збірник наукових праць НУК. – 2011. –№ 6. – С.126.

20. Гончаренко, І.В.Регулювання територіально-економічних процесів [Текст] / І. В. Гончаренко // Тези доповідей Причорноморської регіональної науково- практичної конференції професорськовикладацького складу (15-17 квітня 2009р.). — Миколаїв : МДАУ, 2009. — С. 40-43.

21. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 20-21, ст.190. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

22. Закон України «Про органи самоорганізації населення» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 48, ст. 254. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>.

23. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс] // Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 року, №333. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%F0/>.

24. Закон України «Про засади державної регіональної політики» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.90. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

25. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

26. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 34, ст.1167. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

27. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс] // Постанова КМУ від 8 квітня 2015 року. № 214. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

28. Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року. — Сєвєродонецьк, 2016. — 68 с.

29. Козлова Л.В. Механізми розвитку дієвих та ефективних громад в контексті реформування та децентралізації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://escii.eu/artyku%C5%82y/artukul-lk>.

30. Суть реформи органів місцевого самоврядування (децентралізації) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_decentralizaciya.pdf.

31. Лепак А. Об'єднання тергромад: де межа між добровільністю і фасадністю? [Електронний ресурс] / Українська правда (01 квітня 2015). — Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/1/7063340/>.

32. Децентралізація пробуджує ініціативу і робить соціальні послуги ближчими до людей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/news/decentralizaciya-probudzhuye-iniciatyvu-i-robyt-socialni-poslugy-blyzhchymy-do-lyudey>.

References

1. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. Access: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18730. (Ukr)
2. Prohramni zasady rozbudovy suspilstva znan: svitovy dosvid dlia Ukrainy. Access: <http://old.niss.gov.ua/monitor/may/9.htm>. (Ukr)
3. Polunieiev Yu.V. Lisabonska stratehiia ta stratehiia rozvytku Ukrainy / Yu.V. Polunieiev // Shliakhy dosiahnennia yevropeiskykh standartiv v ekonomichnii ta sotsialnii sferakh Ukrainy Access: [file:///E:/%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%B8/%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D1%83%D1%85/apmv_2011_97\(1\)_30.pdf](file:///E:/%D0%9B%D1%8E%D0%B4%D0%B8/%D0%A2%D0%BE%D0%BF%D1%83%D1%85/apmv_2011_97(1)_30.pdf). (Ukr)
4. Kondaurova I. O. Svitovi tendentsii rozvytku natsionalnykh innovatsiinykh system v umovakh ekonomiky znan / I. O. Kondaurova. Access: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/64/8949-svitovi-tendenci%D1%97-rozvitku-nacionalnix-innovacijnix-sistem-v-umovax-ekonomiki-znan.html>. (Ukr)
5. Kyselev V. N. Ynnovatsyonnaia polytyka y natsyonalnye ynnovatsyonnye systemy Kanady, Velykobrytanyu, Ytalyu, Hermanyu y Yaponyu / V. N. Kyselev, D. A. Rubvalter, O. V. Rudenkyi // Ynformatsyonno - analytycheskyi biulleten TsYSM.— 2009. – № 6, Evrostat. Access: <http://Epp.eurostat.ec.europa.eu> (Russ)
6. Butnik-Siverskyi O.B. Intellectual capital (theoretical aspect). Access: <http://www.ipdo.kiev.ua/files/articles>. (Ukr)
7. Horodyanska L.V. Actual problems of economy. 2008. no.1. P. 127-132. (Ukr)
8. Illyashenko S. Ekonomika Ukrainy. 2008. no.11. P. 16-26. (Ukr)
9. Koshulko O.P., Sladka S.V. B. Ekonomika. Finansy. Pravo. 2008. no.11. P. 6-9. (Ukr)
10. Orlova T. Problemy teorii i praktyky upravlinnia. 2008. no.4. P. 109-118. (Russ)
11. Teron I.V. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini. 2007. no.7. P. 90-94. (Ukr)

12. On Local Governance in Ukraine. Law of Ukraine on 21.05.1997 no.280/97-BP. Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-Bp>.
13. Constitution of Ukraine. Collected Legislation of Ukraine, 1996, no.30, ст. 141. Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%EA/96-%E2%F0>. (Ukr)
14. Oluiko V. Uriadovy kurier. 2002. 25 December.
15. Petryshyn O.V., Kucherenko T.V. The legal framework regional authorities in Ukraine: ways to improve. Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia : zb. prats. [State construction and local government: collected papers]. P. 23–33. (Ukr)
16. Banov O.V. Visnyk Tsentralnoi vyborchoi komisii. 2008. no.2 (12). P. 51–57. Access: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf. (Ukr)
17. Local government in Ukraine: Current State and main directions of modernization: Science report. Ed. by Y.V. Kovbasiuk. Kyiv: NADU, 2014. 128 p. (Ukr)
18. Shapovalov O. Viche. Access: <http://www.viche.info/journal/147/>. (Ukr)
19. Goncharenko I.V. Development of local government as a precondition for the organization of territorial communities. Zbirnyk naukovykh prats NUK [Collected Papers of the National University of Shipbuilding]. 2011. no.6. P. 126. (Ukr)
20. Goncharenko I.V. Regulation of territorial and economic processes. Tezy dopovidei Prychernomorskoj rehionalnoi naukovo-praktychnoi konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu [Abstracts of the Black Sea regional scientific conference of the faculty (April 15-16, 2009)]. Mykolaiv: MDAU, 2009. P. 40-43. (Ukr)
21. Law of Ukraine “On local state administrations”. Collected Legislation of Ukraine, 1999, N 20-21, Article 190. Access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14>. (Ukr)
22. Law of Ukraine “Bodies of self-organization of population”. Collected Legislation of Ukraine, 2001, N 48, Article 254. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>. (Ukr)
23. On approval of the Concept of reforming the local self-government and territorial organization of power in Ukraine. CMU on April 1, 2014, no.333. Access: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%F0/>. (Ukr)
24. Law of Ukraine “On Principles of regional policy” Collected Legislation of Ukraine, 2015, no.13, Article 90. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>. (Ukr)
25. Law of Ukraine “On a voluntary association of territorial communities”. Collected Legislation of Ukraine, 2015, no.13, Article 91. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>. (Ukr)
26. Law of Ukraine “On cooperation of territorial communities”. Collected Legislation of Ukraine, 2014, no.34, Article 1167. Access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>. (Ukr)
27. On approval of methodologies capable of forming of territorial communities. CMU on April 8, 2015. no. 214. Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>. (Ukr)
28. Luhansk region development strategy until 2020. Severodonetsk, 2016. 68 p. (Ukr)
29. Kozlova L.V. Mechanisms of effective and efficient community in the context of reform and decentralization. Access: <http://escii.eu/artyku%C5%82y/artikul-1k>. (Ukr)

30. The essence of the reform of local government (decentralization). Access: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files/verstka_decentralizaciya.pdf. (Ukr)

31. Lepak A. Ukrainska pravda (April 1, 2015). Access: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/1/7063340/>. (Ukr)

32. Decentralization awakens initiative and making social services closer to people. Access: <http://reforms.in.ua/ua/news/decentralizaciya-probudzhuye-iniciatyvu-i-robyt-socialni-poslugy-blyzhchymy-do-lyudey>. (Ukr)